

24. januar 2022

Urolige tider: USA

Det passerte årsskiftet fokuserte flere dystre globale utsikter. Tvil om demokratiets fremtid i USA er meget skremmende.

Som akademisk tema er betingelsene for demokratiets overlevelse ikke nytt. Det nye er strømmen av artikler i ledende tidsskrifter og aviser som speiler angst for de nærmeste årenes utvikling i USA.

En meget grundig gjennomgang (15 sider) er skrevet av den kanadiske samfunnsviteren Thomas Homer-Dixon. Ikke minst hans sammenligning med Weimarrepublikken og veien til Hitlers maktovertagelse gjør inntrykk: States of States of Emergency • Thomas Homer-Dixon.pdf

Artiklene forøvrig faller i to hovedgrupper: Muligheten for væpnet borgerkrig, og risikoen for fredelig utvikling mot et autoritært styre, et autokrati.

Borgerkrig. Dette scenariet har få tilhengere. De tar utgangspunkt i den ekstremt høye – og økende – bevæpning av befolkningen generelt i USA, og fremveksten av ulike nasjonalistiske militser. Man forestiller seg ikke en regulær krig etter mønster av borgerkrigen på 1860-tallet, men snarere endeløse, spredte væpnede angrep mer lik konfliktene i Midtøsten. De som fremmer denne frykten er tydelig påvirket av stormingen av Kongressen 6. januar 2020, og det som etter hvert er klarlagt om deltakernes motiver og organisering. Ikke minst er antallet veteraner og til og med noen få tjenestegjørende fra militæret tillagt vekt. Denne frykten imøtegås av flere historikere med ekspertise i borgerkriger, og – ikke minst – av nylig avgåtte fra forsvarsledelsen. Men den motiverer stadige kjøp av våpen og ammunisjon i deler av befolkningen.

Autoritært styre. Utviklingen etter presidentvalget i 2020 har ledet til utbredt frykt og delvis dystre spådommer i kretser med samfunnsinnsikt. Det er naturligvis oppsiktsvekkende at Trump fortsatt hevder at han vant valget, når alle valgkommisjoner, kontrolltelling, rettslige prøvinger, osv. viser at Biden vant. Det urovekkende er imidlertid at et solid flertall republikanere – også i Kongressen – støtter ham i denne fullstendig grunnløse påstanden. Og verre: i en rekke delstater med republikansk flertall iverksettes endringer i lover og valgordninger som skal favorisere partiet ved stemmegivningen i kommende valg, og dertil redusere nøytrale valgstyres innflytelse til fordel for partikontrollert stemmegodkjenning. Demokratenes

forsøk på å fremme føderale lover for å sikre upartiske valgordninger er blitt nedstemt (eller egentlig forhindret gjennom «filibuster»). – Iverksatte granskinger av forløpet bak stormingen av Kongressen avvises av toneangivende republikanere som demokratisk partipolitikk. Deltakerne i stormingen omtales som «good people serving the national interest» eller «left leaning terrorists» - alt etter hva som passer. Sannhet og fakta synes å ha utspilt sin rolle i samfunnsdebatten.

Det avgjørende spørsmålet for kommentatorene er om det som nå oppleves er en forbigående nedtur, eller starten på en utvikling som vil lede til sammenbrudd for demokratiske valg, tradisjonell rettsorden, maktfordeling og «checks and balances». Tidshorisonen for avklaring er usikker, men presidentvalget i 2024, senest i 2028 imøtesees som skjebnetunge.

- - -

Hva vil et eventuelt sammenbrudd av demokratiet i USA bety for resten av verden? Og for Norge? Problemstillingen er så overveldende og vil være så dominert av den/de eventuelle autokraters innstilling og maktbruk at det neppe er fruktbart å fordype seg slike spekulasjoner nå. Men at utsiktene vil følges nøye i ledende land er det ikke tvil om. Tenk tanken: Europa, kanskje bare Vest-Europa, som den eneste demokratiske og folkerettsorienterte gruppering omgitt av mektige autokrater i alle retninger. Jeg stopper der. Så får vi se om temaet fisler ut eller reiser seg med skrekk og gru.

§